

Talv saabus novembrikuu keskel, prooviks

Autor

Ain Kallis

Läheneva talve märgid ei jätnud kedagi külmaks. Eriti suusafanatte või siis hinnatundlikke seniorkodanikke. Esimesed ootasid nagu ikka kannatamatult, millal saaks Tartu maratoniks kilometraaži koguma hakata, teised kartsid küttekulude kasvu.

Esimesed pidid kurvastama, sest lund tuli novembri ehk rahvapäraselt - talvekuu algupoolel vaid kahureist. Oktoobris paiguti juba 20 sentimeetri paksuseks kasvanud lumekiht kahanes novembriks olematuks. Lisaks paukus suisa mitte-talviselt kuu algul veel pikne, tõsi küll, vaid läänepoolsetes maakondades.

Täpne prognoos

Sügisesead ilmad püsisid kuni 17. novembrini, siis saabusid jälle oodatud lumepilved ja ka külmakraanid keerati veidi valla. Meie sünoptikuil oli põhjust rõõmustada, sest nende prognoos talvisemate temperatuuride ning lumesaju tulekust läks päevapealt täkkesse. Suusatamiseks jäi lund esialgu siiski napiks – Tartumaa sai paremail päevil alla viie sentimeetri, Sakala kõrgustik kolm korda enam.

Tänavusel talvekuul ei valutanud ei martidel varbad ega külmetanud kadridel küüned. Seega polnud vaja päevakohastel isetegevuslastel sooja saamiseks ringi joosta.

Kogu Eesti novembri keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis +3,2 kraadi, mis on pikaajalisest keskmisest ehk normist 2,5 kraadi võrra enam. Külmemad alad olid Pandivere kõrgustikul (Väike-Maarjas +2,4 kraadi), märksa soojemad ilmad püsisid ikka veel jäävaba mere ääres (Ristnas +5,9 kraadi).

Sademeid vihma, lörtsi ja lume näol tuli normi kohaselt ehk 58 millimeetrit. Seda riigi keskmisena, sest kohati olid erinevused väga suured - Sõrve 93st kuni Võru 23 millimeetrini.

Hingedeaja tormid

Aega 2. -25. novembrini kutsusid meie esivanemad hingedeajaks. Ilm oli sel perioodil sageli udune, et hingedel oleks lähedam ringi luusida. Kui aga puhusid tugevad tuuled, peeti seda märgiks, et poldud rahul elavate tegevusega.

Tänavu oli riik ilmselgelt karistust väärt, sest tormi-iilid küündisid isegi Ida-Eestis 20 meetrini sekundis. Rääkimata palju patusmast läänest.

Suure väljakutse heitis (nagu moeks öelda) ilmataat sünoptikuile 14. kuupäeval. Kõik paistis küps olevat uueks suureks üleujutuseks - tuule tugevus ja suund, mida jäi aga napiks, see oli uputuseks vajaliku merevee kogus. Ja Olaf (nii oli tormi nimi) keeras pealegi viimasel hetkel armulikult teisale. Meie õnneks said seekord suurema põntsu naabrid.

Ka seekord töötas merefüüsikute poolt arendatav mudel merepinna muutuste rehkendamisel hästi. Ehk mõjutavad uputused ka nüüd riigiisasid kukrut kergendama: paari aasta eest toimunud laastavate tormide tõttu pääses näiteks sünoptikute pere koondamistest (meremeteoroloogia sai kabelimatsu juba varem).

Millal oleks järgmist uputust karta? Viimase 72 aasta jooksul on Pärnus veetase tõusnud ohtlikule kõrgusele 30 korral, kõige sagedamini novembris 9 ja jaanuaris 6 korral. Sagedamad üleujutused esinesid 30., 60. ja 80. aastail (keskeltläbi üle aasta).

Välisilmast

☒ Novembriga lõppes Atlandil ametlik orkaanide hooaeg. Tavanimestikule tuli lisada esmakordselt viis nime - Alphast Epsilonini. Neist oli tapvaim Gamma - poolsada ohvrit Kesk-Ameerikas.

Aastate eest

1905. aasta talvekuu oli Tartus tavaline (+0,6° ja 46 mm).

Postimehele kirjutati:

☒ Tartust. Pakane tegi kuu algul poolvargsi Emajõest küll silla üle, kuid see sai nõrgukene ja viimaste päevade sula ja vihm on ta nüüd üsna ära rikkunud. Ülemeelikud poisid käivad aga jääkirme pääl ikka veel jalaliugu laskmas.

☒ Juhtkiri. Õhk on praegu nii hirmsasti revolutsiooni vaimuga täidetud, et iga pisem säde tuld lõkkele võib ajada.

☒ Võrust. «Kandle» perekonnaõhtul arutati: kas ei oleks aeg usuõpetust koolist välja jätta, et usuõpetuse asemele «kõlbluse õpetust» sisse seada?

☒ Puhjast. Joomine on meil, iseäranis Kavildas, päris ülekäte minemas, nii et ta kaaslane, vargus, tõstab julgesti pääd.

1955. aasta november oli samuti sooja poolest harilik (-0,6°), kuid kuiv (25 mm).

Edasist:

- ☒ Emajõel on paks jää. Jõge ületajad peavad neljakäpakile järsust kaldast üles ronima, kunagi oli seal aga korralik trepp.
- ☒ Lehes kurdetakse: saabuvad külmad ilmad, petroolimüüjad kipuvad ostjaid petma.
- ☒ Lõuna-Korea «valitsus» ei tunne huvi uputuses kannatanute vastu!

Uudised

☒ 10. -11. novembrini tähistati Tartus ja Tõraveres pidulikult tähtpäevi: möödus 200 aastat pidevate instrumentaalsete ilmamõõtmiste algusest Eestis ja 140 aastat Tartu Ülikooli meteoroloogiaobservatooriumi loomisest.